

Найбільш використовуваною з його моделей є п'ятифакторна модель для компаній, акції яких не обертаються на фондовому ринку [2]. Вона має наступний вигляд:

$$Z=0.717*X_1+0.847*X_2+3.107*X_3+0.42*X_4+0.998*X_5 ,$$

де X_1 – оборотний капітал/сукупні активи;

X_2 – нерозподілений прибуток/сукупні активи;

X_3 – прибуток до оподаткування/сукупні активи;

X_4 – балансова вартість власного капіталу/позиковий капітал;

X_5 – виручка від реалізації/сукупні активи.

При $Z < 1,23$ підприємство визнається банкрутом. При $1,23 < Z < 2,89$ ситуація невизначена. При $Z > 2,9$ компанія стабільна та фінансово стійка.

Практичне застосування вказаної моделі потребує її адаптації до сучасних економічних реалій країни, урахування конкурентоспроможності компанії та її продукції на ринку. Отримані результати досліджень можуть бути використані для загальної оцінки перспектив банкрутства, розробки та удосконалення комплексу заходів щодо запобігання погіршення стану підприємства та визначення стратегії стабільного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Примостка Л. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі: [монографія]. Київ: КНЕУ, 2002. 316 с.
2. Altman, E. I. (1968). Financial ratios, discriminant analysis and the prediction of corporate bankruptcy. *The Journal of Finance*, 23(4), 589-609.
3. Шапурова О.О. Моделі оцінки банкрутства та кризового стану підприємств. *Економіка та держава*. 2009. № 4. С. 59-64.

Литус Д. В.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

НЕВИЗНАЧЕНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РИЗИКОВАНOSTІ ВЕДЕННЯ БІЗНЕСУ

Якщо аналізувати економіку України сьогодення та в цілому всіх країн в світі, можна дійти висновку стосовно того, що вона постійно знаходиться та розвивається в умовах ризику та невизначеності. Одним словом, не враховувати ризик на даний час неможливо.

Аналіз показав, що операційні ризики досліджують різні вчені-економісти [1-4]. В Європі ці дослідження почалися раніше, ніж в Україні – в 90-х роках минулого століття. Дослідженням виявлення та керування ризиків займалися такі вчені, як A. Carol, D. Hillson, K. Blacker, H. Panjer, R. Politowski, D. Smith, E. Davis, C. Einhaus, T. Kaiser, M. Koehne. Що стосується вітчизняних вчених, то між них небагато хто досліджує питання ризиків в економіці. В основному, дослідження відбуваються в межах конкретної компанії, і тому матеріали стосовно цих наукових досліджень дуже обмежені. З цих науковців можна виділити здобутки С.О. Силантьєва, Н.П. Кравченка, К. Примостки [4].

Метою роботи є дослідження понять «ризик» та «невизначеність». Всі рішення, які приймаються керівником, безпосередньо мають зв'язок з ризиком та невизначеністю. Будь-який бізнес в будь-якому випадку переплітається з факторами ризику та невизначеності роботи в цій сфері. Це має враховувати управлінець або менеджер підприємства, коли розраховує плани чи виносить рішення. Ризик та невизначеність – різні поняття. Ризиком є ситуація, коли кінцевий результат якоїсь дії невідомий, але можна передбачити його наслідки. Невизначеністю є ситуація, де неможливо прорахувати кінцеві результати. Якщо навести приклад, то ризиком може бути рішення керівника вкласти кошти підприємства на біржу, хоча він не впевнений, що саме цей актив зростає в ціні. Отже, кожний керівник повинен прийняти рішення в умовах ризику [1].

Невизначеністю, наприклад, може бути рішення формувати ціни на товари. Знаючи ціни на ринку на даний момент, керівник починає організацію виробництва, не дивлячись на те, що він не в змозі точно спрогнозувати ціни на наступний рік. Оскільки він орієнтується на виготовлення конкретних товарів, ціна на які його влаштовує на даний момент, він може піти в мінус при зниженні ціни на цей вид продукції у наступному році [2].

Фактори ризику та невизначеності описують стан, при якому управлінець має якісь дані про необхідний йому аспект і може дійти висновку про можливість якогось результату. Але в інших випадках він не має точних даних і не має змоги передбачити ймовірність настання певних подій. Тому, усі свої рішення керівник розподіляє на ті, що затверджують в умовах ризику, і ті, які схвалюють в умовах невизначеності.

Для вдалого розвитку бізнесу, його керівник має виявляти джерела ризиків, до них відносяться [3]:

1) ризик виробництва, до якого належать такі фактори, як терміни виконання робіт чи погодні умови. Якщо прийняти помилкове рішення стосовно виробництва, може виникнути загроза додаткових витрат на виробництво;

2) ризик ринку, який викликається нестабільними цінами на продукцію. В цьому випадку, на ризик впливає зміна попиту і пропозиції на ринках на різноманітні види товарів;

3) фінансовий ризик, що свідчить про нестабільність забезпечення фінансами виробництва. Таким ризиком може бути невиклата по сумах кредитів і несплата виставлених підприємству рахунків його партнерами по бізнесу. Якщо існує реальна загроза фінансового ризику, це може спричинити банкрутство;

4) ризик застаріння технологій, що свідчить про невідповідність методів виробництва, що існують на підприємстві до умов упровадження новітніх технологій. В цьому випадку з'являються непотрібні виробничі витрати, так як старими методами виробництва неможливо продуктивно впроваджувати нові технології;

5) ризик можливих збитків від нещасних випадків, а саме від крадіжок, пожеж, бурь, снігопадів тощо. Тут ризиком є можливе зниження суми страхування;

6) юридичний ризик – це відповідальність перед судом за нещасні випадки на виробництві, втрати від зміни норм законодавства, що регулюють трудові відносини на підприємстві та охорону навколишнього середовища;

7) людський чинник ризику – коли керівник не в змозі передбачити можливий стан здоров'я працівників на підприємстві, а також стан власного здоров'я.

Таким чином, приймаючи будь-яке рішення, управлінець обов'язково повинен урахувати міру ризику в кожному конкретному випадку. Без такого врахування ведення бізнесу є небезпечним. Процес прийняття рішення керівником можна порівняти з процесом керування авто. Водій з досвідом завжди здатен передбачити виникнення неочікуваної загрози на шляху та запобігти їй, що й підтверджує статистика дорожніх пригод. Водій без досвіду не бере до уваги фактор ризику, а тому існує набагато вища ймовірність ДТП.

Список використаних джерел:

1. Гришова І.Ю., Галицький О.М. Механізми страхового захисту підприємств. *Економіка АПК*. 2017. № 9. С.61-65.
2. Дмитренко О.М. Роль стратегічного планування в діяльності підприємств. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С.44-48.
3. Клапків М.С. Страхування фінансових ризиків: [Монографія]. Тернопіль : Економічна думка, Карт-Бланш, 2022. 575 с.
4. Камінський А.Б. Економічний ризик та методи його вимірювання: Навч. посіб. Київ : Вид. дім «Козаки», 2022. 121 с.

Канд. фіз.-мат. наук Огліх В. В., Комисарик Є. О., Денисова М. О.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

РОБОТА ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Напад на суверену Україну військових формувань країни-агресора, масштабні руйнування промислового потенціалу, жилого фонду, інфраструктурних й енергетичних об'єктів на тлі тимчасового, захоплення територій та появи значної кількості внутрішньо-переміщених та евакуйованих осіб, актуалізував проблему глобальної трансформації економіки, суспільних відносин і діджиталізації. Поєднання гібридної та фізичної агресії зумовило зростання ентропії економічної системи, посилило загрози національній безпеці країни і водночас висвітлило зовсім нові важелі впливу у сфері ситуаційного керування та безпекової діяльності. Поєднання інноваційного, інформаційного та синергетичного підходів може стати не лише рятувальним колом, а й драйвером післявоєнного відродження.

Вже зараз мають бути визначені організаційно-управлінські аспекти, стратегічні завдання, економічні, соціально-психологічні та правові адаптивні інструменти керування, які мінімізують ризики для бізнесу та побудують фундамент його подальшого розвитку в поствоєнний період.

Як підтримувати економіку в умовах війни, і чи можна це взагалі зробити? Адже погіршення економічної ситуації зазвичай б'є по кишені не лише пересічних громадян, а й представників бізнесу, причому в багатьох випадках останні просто банкрутують.

Тільки виробники справді потрібних товарів можуть допомогти країні та населенню. У зв'язку з цим бізнесмени часто змінюють вид діяльності у важких економічних ситуаціях. Ті ж, хто залишається в сегменті незатребуваних товарів та